

199

M O W A

210

ŃASNIE WIELMOZNEGO
STROYNOWSKIEGO

PODKOMORZEGO BUSKIEGO
KAWALERA ORDERU SGo STANISŁAWA

POSŁA WOŁYNSKIEGO
NA SESSYI SEYMOWEY

ROKU 1788. Dnia 10. Grudnia

M I A N A.

NAYIASNIEYSZY KROLU PANIE MOY MIĘ:
NAYIASNIEYSZA RZECZPOSPOLITO!

Początek Seymowania Naszego, był początkiem
szczęścia; w ustanowieniu iednomyślnym liczne-
go Woyska zakładając fundamenta nowego wzrostu
Rzplitey, Iey siły i bezpieczeństwa, ściągnęliśmy
na Nas względy i uwagę Sąsiadów, i zaczęliśmy
sobie tworzyć sławę przed całą Europą.

(1)

Już

XVIII. 2. 422

Już Obywatel w zaciszu domowym wystawiając dla Ojczyzny pożytki z pierwszego tak doskonałego Prawa, błogosławił przeznaczonych od Siebie do Prawodactwa Mężów. Potężni Sąsiedzi słysząc z podziwieniem, co w samym wstępie zgromadzenia swego może Naród Wolny; Inni z większą zaczęli być dla Niego przyzwoitością, a ieden z Nich, w ofierze przyjaźni, dowodząc dla Rzplitey szacunek, niemniej przez to okazał się wspaniałym.

Lecz po tak pięknym zaczęciu, iakaż okrutna przeciwność, trzyma Nas w nieodmienney przepaści, że przeszło po dziesięciu tygodniach Seymowania ieszcze Nasz los w niczym nie został polepszony? Cóż jest, co zwróciło do tego stopnia dalsze kroki Nasze, że napisawszy tyle tylko: że chcemy mieć Sto Tysięcy Woyska, nic, coby go w naturze wystawić mogło, dotąd nie przedsięwzięliśmy? Opisujemy już dwa Miesiące ustawę Kommissyi Woyskowej, i ieszcze 21. Punktów zostaje Projektu będącego w deliberacyi. Jeżeli tym samym sposobem postępować będziemy, gdy nadto ustanowionemi punktami tyle czasu przepędziliśmy, iakże długo reszta, w proporcją tamtey Ustawy zastanawiać Nas będzie?

Różne były narzekania i wystawy, co truło Obrady Nasze, że tak opornym szły torem. NAY-IASNIEYSZY PANIE! w Stanie Republikanckim, gdy częstokroć sami z siebie bywamy nie kontenci, staie się natenczas Naszą przywarą, że między
pra-

prawdy mieszamy, i przypisujemy własne błędy Królom swoim. Nie raz wymawiano W. K. Mci przyczyny poźniącego się na terażniejszym Seymie Prawodactwa. Wyrzekłeś NAYIANIESZY PANIE! przed kilku tygodniami, że to nazywasz szczęściem, kiedy Król z Narodem, a Naród z Królem. Słowa te z Tronu powiedziane, były tey prawdy oznaką, o której skutku każdy z rzeczywistości powinien być przekonany. Odtąd bowiem zostawiłeś W. K. Mość samemu Narodowi zupełność czynienia, całkiem zawsze się do woli Jego przychyliając, i stając się Sam Świadkiem tylko dzieł onego.

Jakże daleko przecież potym postąpiliśmy? Oto Punkt ieden *istny* z opisów Kommissyi Woyskowej półtora tygodnia Nas zabawia, chociaż takowy czas mógłby być dostateczny do układu całego Opisu teyże Kommissyi. Wzywam tu sprawiedliwości serca każdego, aby szukał przyczyn zwłoki, a czyli w Nas samych teraz onych nieznajdziemy?

Zgoda i iedność; przekładał Nam nie dawno godny i mądry Senator, bydź tylko może twierdzą Rzeczypospolitey; tą, ustanowiliśmy liczne Woysko; tą, jeżeli daley postępować będziemy, zbliżemy się do wystawienia tegoż Woyska, do zarządzenia potrzebom onego, i prawdziwego szczęścia. Jeżeli przeciwnie, poboczne okoliczności przedsiębrać będziemy, te różnie podług własney istoty,

różnych dotykając, nie mogą się stawać, tylko podziałem umysłów, i rozerwaniem iedności.

Zastanawiając się bezstronnie nad takowym stanem Obrad, smutne upatruję w nim skutki. Niepodobna tam w działaniu postępować, gdzie przeciwnie zamiary, rodzić muszą ustawiczną ostrożność, i konieczne sprzeciwienia się.

Nie dam się nikomu uprzedzić w oddawaniu hołdu chwalebney gorliwości każdego z Seymujących; lecz nie będę z nikim uymował winnego poważenia dla tych, którzy zimnym rozsądkiem, szukając w każdej rzeczy prawdy i sprawiedliwości, wstydzają się wszelkiego ducha podległości, ale wolni, idą za własnym światłem i przekonaniem.

Lękać mi się przychodzi, aby nawet naylepsze chęci nie stały się zgubą Naszą. Usiłujemy zarazem wszystkie Prawa poprawić i niedostateczności na nowo opisywać; długie i liczne dodatki do każdego punktu stanowiącey się Kommissyi, będąc skutkiem tych dobrych ale wczesnych żądań, opóźniają prawdziwe dobro Nasze. Któż nie zna, że Prawa i forma Rządu Naszego potrzebują poprawy? ale co po naydoskonalszych Prawach, jeżeli siły Kraiowey nie będzie, aby ich całości bronić mogła;

Naypierwszą Rzeczypospolitey potrzebą opatrzyć ustanowione Woysko; to wszyscy Współ-Ziomkowie zalecili Nam w Instrukcyach, iako najszcze-

szczegulniejszy i nayważniejszy swój Interes; to dopełnić, Aktem związku Konfederacyi za naycelniejszą przed wszystkim innym powinność, obowiązaliśmy się. Odrzućmy przeto wszystko, a śpieszmy do tego końca!

Wystawiałem od dwóch Miesiący Nayiaśniejszym Stanom, iak możemy mieć krotki czas do podźwignienia się; ubyło go znacznie, bo im bliżey iesteśmy Wiosny, tym mniej zostaje pewności i upływa pory do ratowania się. Woiujące Potencye życzą sobie pokoju, a inne starają się go Im przywrócić; iuż nawet za niewątpliwą rzecz głoszą o nastąpionych Armistyciach, które uprzędzać i załatwiać zwykły Negocyacye i Traktaty zgody. Jeżeli nie uprzędzimy ich wystawieniem w Polsce swojego Woyska, zostaniemy iuż na zawsze pogardzeni, i baczniey potym strzeżeni, abyśmy się podźwignąć nie mogli.

Mówił przed kilkoma dniami godny Poseł: *Polacy! cóżbyście za to dali, aby się Wam wróciły okoliczności siedmioletniej Wojny?* Podobne są teraz, a My ich sami szczęśliwszemi uczynić potrafimy, przykładając się rychto do zmocnienia sił Kraiowych.

Proponowałem od kilku tygodni, aby obrać Kommissarzów Woyskowych, dalszy Opis Kommissyi odłożyć; a przystąpić do ustanowienia Podatków, i układu Etatu Woyska. W tamtym czasie może
mia-

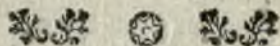

miano za niedostateczne opisy, które na Kommissyę uczynione były. Rota Przysięgi dla Kommissarzów w Prawie terażniejszym zamknięta, podług mnie, byłaby dla nich dokładnym, ile teraz pod okiem Seymu, przepisem, do wypełnienia powinności; tym więcey zaś można być pewnym wszystkiego z Opisów w *lociu* punktach znajdujących się. Naostatek dla zagrodzenia wszelkiej troskliwości, przystalbym ieszcze na to, aby punkt *11ty* Sąd na Kommissyę w przypadku wykroczenia stanowiący, który Nas tak długo trudni, zamienić w Prawo; iako i punkt *13ty*, który ma wyznaczać miejsce, w którym ma być ta Kommissya.

Po skończonych tych dwóch punktach, z obowiązku moiego radziłbym odłożyć dalsze Opisy tey Kommissyi, a wziąć się do ustanowienia Podatków i Etau Woyska, z ostrzeżeniem; że po zakończeniu tey materyi, zaraz dokończone zostaną dalsze Opisy Kommissyi Woyskowej.

Nie powinienem się tu spodziewać boiaźni albo zarzutu: że po obraniu Kommissarzy, trudno będzie wkładać dalszemi Opisami ściślejsze obowiązki na tychże Kommissarzów już Woyskiem rządzących. Niedawne doświadczenie, żeśmy Departamentowi rządzącemu Woyskiem odjęli władzę, a oddali Kommissyi nowo ustanowioney, pokazuię, że cnotliwy Polak, ma za świętą powinność posłusznym być Prawu. Wybór przytym, który przez Nas będzie uczyniony na Kommissarzów Woyskowych, zaręczać

po-

powinien, że ci Mężowie zostając pod władzą Najjaśniejszych Stanów Seymuiących, pragnąc będą, aby Im dalsze takie uczynić Opisy, na których Ich cnota tym grutowniej i bezpiecziej wspieraćby się mogła.

Dzień wczorayszy liczyć się powinien za dzień pomyślności Rzplitey, kiedy za iednostownym wyborem Najjaśniejszych Stanów, zostali od Najjaśniejszego PANA wyznaczeni Posłowie do Dworów Europeyskich, cnotą i doskonałością zaszczytzeni. Seym ten będzie ozdobą panowania Twego Najjaśniejszy PANIE, że w wysłaniu Posłów, dopełnił nayprzezorniejszey polityki.

Składa Naród, przezacni wybrani Mężowie! w Ręce Wasze z zupełnym zaufaniem losy swoje. Jeżeli słusznie są szacowane pożytki Woienne zlewiąjące się na Kray z pokonania Nieprzyacioł, i Wodzom zwyciężającym nieśmiertelną przynoszą sławę, większe Wam laury Kray i potomność ofiaruje, gdy Wy bez wylewu Krwie, mądrym staraniem, postaracie się o szczęście Rzplitey.

W Waszey zaś mocy Najjaśniejsze! Stany Poselstwa te uczynić poważniejszymi, w traktowaniu łatwiejszemi, i w skutku pożyteczniejszymi. Przyspieczenie wystawienia Woyska sprawić to tylko może; ile to pomoże tym wszystkim zamiarom, tyle nawzajem opóźnienie sprawi przeszkody, a może i nieużyteczności.

Nie

Nie mogę JO. Mości Xiąże Stolniku Litewski, Pośle Wołyński, szczególnie zamilczyć dla Ciebie uczucia, które z związku przyjaźni i szacownego Koleżeństwa winien Ci jestem. Doskonałość i cnoty, którym Najjaśniejszy PAN w głosie swoim z Tronu na dniu onegdajszym uczynić Ci raczył łaskawie sprawiedliwość, a które w Tobie uznaje Naród, a ja zawsze czciłem w Obywatelstwie, rokując pewną dla Niego pomyślność. Byłeś W. Xcia Mość sentymentami swymi dla mnie na tym Seymie przewodnikiem; gdy z przyczyny oddalenia się Jego dla dopełnienia urzędowania do Dworu Berlińskiego tracę te szczęście, zostaje mi teraz to w Nim uwielbiać, za co Rzplita gotwie Mu wdzięczność.

W Drukarni J. K. Mci i Rzplitey u XX. *Scholarum Piarum.*

XVIII. 2. 422

